

УДК 378:81'24:811.161.2

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/72-3-30>

Олена ТИХОНЕНКО,

orcid.org/0000-0002-4569-9869

кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри європейських мов
Державного біотехнологічного університету
(Харків, Україна) *tykhonenko_olena@ukr.net*

Інна ПІДГОРОДЕЦЬКА,

orcid.org/0000-0003-4402-033X

кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри європейських мов
Державного біотехнологічного університету
(Харків, Україна) *ipodgorodetskaya@gmail.com*

СПЕЦИФІКА НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ДІЛОВОЇ МОВИ МАЙБУТНІХ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ

Статтю присвячено дослідженню специфіки навчання української ділової мови майбутніх державних службовців. У сучасному українському суспільстві, де українська мова є основним засобом комунікації в державних установах та адміністративних органах, навчання ділової мови для майбутніх фахівців державної служби має безперервно удосконалюватися. Мета статті полягає в розкритті особливостей навчання української фахової мови державних службовців та способів адаптації процесу навчання до сучасних вимог щодо підготовки майбутніх управлінців. Автори досліджують різноманітні аспекти навчання ділової мови, беручи до уваги вивчення особливостей підготовки майбутніх державних службовців, а також аналізують різні методи та підходи до навчання, розкриваючи їхню ефективність. Крім того, у статті запропоновано приклади практичних методів і прийомів навчання, спрямованих на розвиток навичок писемного та усного ділового мовлення. Зокрема, автори пропонують різноманітні вправи, завдання, рольові ігри на засвоєння фахової термінології, уживання мовних кліше, складання ділових паперів, формування навичок усної професійної комунікації.

Зроблено висновки, що особливості навчання української ділової мови майбутніх державних службовців полягають у вивченні термінологічного апарату і типових мовних зворотів, пов'язаних з управлінською сферою, оволодінні методикою складання ділових документів і набутті навичок усного професійного мовлення. У статті наголошено на необхідності адаптації навчання до змін у законодавстві та регулятивній базі, що впливають на вимоги до мовленнєвої компетентності майбутніх державних службовців.

Ключові слова: державна мова, ділова українська мова, мовленнєва компетентність державних службовців, адаптація процесу навчання, професійна комунікація.

Olena TYKHONENKO,

orcid.org/0000-0002-4569-9869

PhD in Philological Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of European Languages
State Biotechnological University
(Kharkiv, Ukraine) *tykhonenko_olena@ukr.net*

Inna PIDHORODETSKA,

orcid.org/0000-0003-4402-033X

PhD in Philological Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of European Languages
State Biotechnological University
(Kharkiv, Ukraine) *ipodgorodetskaya@gmail.com*

SPECIFICS OF TEACHING UKRAINIAN BUSINESS LANGUAGE TO FUTURE CIVIL SERVANTS

The article is devoted to the study of the specifics of teaching Ukrainian business language to future civil servants. In today's Ukrainian society, where the Ukrainian language is the main means of communication in government agencies and

administrative bodies, business language training for future civil service professionals must be continuously improved. The purpose of the article is to reveal the peculiarities of teaching the Ukrainian professional language to civil servants and ways to adapt the learning process to modern requirements for training future managers. The authors explore various aspects of business language teaching, taking into account the study of the peculiarities of training future civil servants, and analyze various methods and approaches to teaching, revealing their effectiveness. In addition, the article offers examples of practical teaching methods and techniques aimed at developing written and oral business communication skills. In particular, the authors offer a variety of exercises, tasks, and role-playing games to master professional terminology, use of language clichés, drafting business papers, and developing oral professional communication skills.

It has been concluded that the peculiarities of teaching the Ukrainian business language to future civil servants are to study the terminology and typical speech patterns related to the management sphere, master the methodology of drafting business documents and acquire professional oral communication skills. The article emphasizes the need to adapt training to changes in legislation and the regulatory framework that affect the requirements for the language competence of future civil servants.

Key words: *state language, business Ukrainian, language competence of civil servants, adaptation of the learning process, professional communication.*

Постановка проблеми. Українська ділова мова відіграє важливу роль у професійній діяльності державних службовців, оскільки є основним засобом комунікації в державних установах та адміністративних органах. Відповідно до статті 1 Закону України «Про державну службу» «державний службовець – це громадянин України, який займає посаду державної служби в органі державної влади, іншому державному органі, його апараті (секретаріаті) (далі – державний орган), одержує заробітну плату за рахунок коштів державного бюджету та здійснює встановлені для цієї посади повноваження, безпосередньо пов'язані з виконанням завдань і функцій такого державного органу, а також дотримується принципів державної служби» (Про державну службу, 2015).

Очевидно, що державні службовці здійснюють публічну діяльність та спілкуються з громадськістю. З огляду на це, розвиток навичок публічних виступів, спілкування з громадськістю та використання мовного інструментарію для вирішення конфліктних ситуацій є одним із пріоритетних напрямів навчання ділової української мови. Однак навчання мови майбутніх державних службовців охоплює низку специфічних проблем, які потребують уваги та вирішення. По-перше, що майбутні державні службовці часто походять з різних соціальних та мовних середовищ, що може призвести до різних рівнів мовної підготовки. Це створює необхідність індивідуалізованого підходу до навчання та підтримки студентів з різними рівнями мовних навичок. По-друге, необхідно враховувати специфіку використання української ділової мови в державному секторі, вживання термінів і специфічних мовних конструкцій, що обслуговують управлінську галузь, зокрема форматування документів тощо. Недостатня мовна підготовка може призвести до комунікативних невдач та недоліків у виконанні службових обов'язків.

Крім того, потрібно зважати на зміни до вимог та стандартів державної мовної політики, яка може впливати на підготовку майбутніх державних службовців. Зміни в законодавстві та регулятивній базі можуть вимагати постійного оновлення знань та навичок у сфері української ділової мови. Окреслені проблеми потребують вивчення та аналізу з метою з'ясування шляхів їх вирішення й покращення процесу навчання української ділової мови майбутніх державних службовців.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Мовленнєва компетентність державних службовців розглядається вітчизняними науковцями у різних аспектах. Фундаментальними у цьому напрямі є розвідки Г. Улунової, присвячені розвитку культури професійного спілкування в процесі безперервної освіти державних службовців (2017; 2018). В. Безрук досліджує особливості розвитку комунікативної компетентності державних службовців (2017). К. Климова студіює напрями оптимізації мовленнєвої діяльності майбутніх фахівців державної служби у закладі вищої освіти (2021). На комунікативній компетентності державного службовця зосереджують увагу О. Євсюков (2014) та Є. Романенко (2014). Ділове спілкування в аспекті риторики в державному управлінні вивчають С. Бронікова, З. Кудрявцева та І. Плотницька (2010). І. Підгородецька та О. Тихоненко досліджують порушення синтаксичних норм у професійному спілкуванні (2019). Як засвідчує аналіз літератури, дослідження специфіки навчання української ділової мови майбутніх державних службовців є актуальним і важливим завданням, спрямованим на підвищення якості державного управління та забезпечення національних інтересів України, а тому завжди буде привертати увагу науковців.

Мета статті полягає в розкритті особливостей навчання української фахової мови державних службовців та способів адаптації процесу

навчання до сучасних вимог щодо підготовки майбутніх управлінців.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Однією з вимог до осіб, які вступають на державну службу, є їхня професійна компетентність, що зазначено у ст. 20 Закону України «Про державну службу» (2015). Відповідно до частини першої статті 10 Конституції України «державною мовою в Україні є українська мова» (Конституція України, 1996). У Рішенні Конституційний Суд України від 14.07.2021 № 1-р/2021 визначив, що «<...> українська мова є невіддільним атрибутом української державності, що зберігає свою історичну спадкоємність від давньокиївської доби. Українська мова – доконечна умова (*conditio sine qua non*) державності України та її соборності» (Рішення Конституційного Суду України, 2021).

Державні службовці «зобов'язані володіти державною мовою та застосовувати її під час виконання службових обов'язків» (Про забезпечення функціонування української мови як державної, 2019). У цьому контексті слід наголосити, що «вільне володіння державною мовою – це застосування мовних знань і комунікативних навичок, які забезпечують уміння і здатність виражати будь-який смисл в усній чи письмовій формі в усіх сферах суспільного життя та діяльності державних органів» (Стандарт української мови для державних службовців, 2018).

Навчання української ділової мови майбутніх державних службовців має свою специфіку, оскільки це вимагає особливої уваги до мовних норм, вживання термінології та мовних конструкцій, що характеризують управлінську сферу. Особливість навчання української ділової мови майбутніх державних службовців визначається специфікою тематики, нормативною базою, комунікативним аспектом, етикетом та протоколом, а також міжкультурним спілкуванням.

Специфіка тематики полягає в тому, що навчання орієнтоване на вивчення термінології та понять, які використовуються у державному управлінні та адміністративних процедурах, у регулюванні законодавства, взаємодії з громадськістю тощо. Основні теми, які важливо вивчати майбутнім державним службовцям у контексті української ділової мови, охоплюють насамперед лексичний апарат, що репрезентує адміністративну та офіційну діяльність, зокрема мовні конструкції для опису адміністративних процедур, складання офіційних документів (накази, розпорядження, листи тощо), оформлення протоколів і звітів.

Професійна діяльність державного службовця потребує знання законодавства та правової сфери,

що неможливо без засвоєння термінології правничого фаху, використання юридичних термінів та формулювань під час написання законопроектів, угод, правових актів тощо. Майбутні державні службовці мають також розуміти фінансову термінологію, вміти складати фінансові звіти, бюджетні документи, здійснювати фінансовий аналіз.

Важливе місце в роботі державних службовців посідає кадровий менеджмент та організаційна культура, тому необхідно майбутніх фахівців навчати мовних засобів для спілкування з колегами, керівництвом, підлеглими, складати кадрові документи, проводити співбесіди тощо. Державна політика та міжнародні відносини в контексті підготовки державних службовців потребують опанування мовними засобами для опису та аналізу державної політики, проведення переговорів, підготовки звітів, презентацій у міжнародному контексті.

У сучасному світі пріоритетними постають інформаційна безпека та захист даних, тому вивчення мовленнєвих конструкцій для опису процедур захисту інформації, складання документів щодо конфіденційності даних є обов'язковим компонентом у навчанні майбутніх державних службовців.

Як вже зазначалося, державні службовці – це особи, які реалізують громадську діяльність та здійснюють комунікацію з громадськістю, тому розвиток навичок публічного виступу, спілкування з громадськістю, використання мовних засобів для розв'язання конфліктних ситуацій є одним з пріоритетних напрямів навчання ділової української мови.

Вивчення названих тематичних груп лексики допомагає майбутнім державним службовцям не лише в майстерному оволодінні українською діловою мовою, а й у виконанні їхніх професійних обов'язків на високому рівні та відповідно до мовних норм.

Нормативна база української ділової мови для майбутніх державних службовців ґрунтується на низці документів, що встановлюють правила використання мови в державних установах, офіційному спілкуванні та документообігу. До найбільш важливих документів та нормативних актів, які регулюють українську ділову мову для державних службовців, належать Конституція України, накази та директиви відповідних державних установ, правила оформлення документів тощо.

Конституція України визначає статус української мови як державної мови України та закріплює право кожного громадянина на користування рідною мовою. Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної»,

ухвалений Верховною Радою України 25 квітня 2019 року (Про забезпечення функціонування української мови як державної, 2019), встановлює загальні принципи державної мовної політики, а також зобов'язання державних органів щодо забезпечення права громадян на користування українською мовою.

Накази та директиви відповідних державних установ мають конкретні вимоги щодо використання української ділової мови та можуть бути закріплені внутрішніми нормативними актами державних установ, тому під час навчання української ділової мови майбутніх державних службовців слід приділяти увагу правилам оформлення документів, які охоплюють стандартизовані формати, мовні правила та стилістичні вимоги. Окрім того, існують мовні рекомендації та стандарти, які розроблені відповідно до загально визначених мовних норм і спрямовані на забезпечення якості ділового спілкування. У цьому контексті стають у нагоді посібники та методичні рекомендації з мови, які містять поради щодо правильного формулювання та використання мови в офіційному спілкуванні (Климова, 2020; Крашеніннікова, 2018; Мамич, 2020). У навчальних посібниках та методичних розробках наводять приклади нормативних актів та документів, які є основою для вивчення та використання української ділової мови майбутніми державними службовцями, а також визначають вимоги щодо мовної культури та професійної компетентності у сфері державного управління.

Навчання майбутніх державних службовців української ділової мови ґрунтується на ретельному відборі навчального матеріалу, на практичних вправах, спрямованих на розвиток лексичних і граматичних, орфоепічних та акцентуаційних, синтаксичних та стилістичних навичок. Наприклад, під час опрацювання термінологічної лексики студентам пропонуються типові мовні звороти, які треба співвіднести з певним видом документа. Крім того, можна запропонувати завдання щодо написання офіційного листа із використанням заздалегідь запропонованих типових мовних зворотів та мовних кліше. Редагування текстів полягає в тому, щоб студенти виправляли граматичні та стилістичні помилки в наданих ділових паперах. Важливим є вміння складати протоколи та звіти.

Навички усного мовлення розвиваються під час презентацій професійних проєктів. Студентам надають теми, які вони повинні представити перед групою, використовуючи професійну термінологію та аргументацію. Варто наголосити, що

у професійному спілкуванні виступ державного службовця має бути не лише засобом передачі інформації, але й чинником впливу на аудиторію і взірцем правильного мовлення, а виголошений текст повинен бути логічним, об'єктивним, безособовим, уніфікованим (Підгородецька, 2019). Ще одним прийомом організації освітнього процесу, який спрямований на формування навичок усного професійного мовлення, є ділова гра за запропонованим сценарієм (наприклад, переговори, консультації з клієнтом, вирішення конфліктів).

Дискусії та дебати постають важливим аспектом професійної діяльності майбутніх державних службовців, тому на заняттях з української мови студентам можна запропонувати обговорювати актуальні теми у галузі державного управління, висловлювати свої погляди та аргументувати їх. Розвиток навичок спілкування у професійному середовищі реалізується під час симуляцій, наприклад, студенти готуються до співбесіди на посаду державного службовця, надаючи відповіді на запитання комісії. Удосконалення навичок слухання та реагування полягає в тому, що студенти прослуховують професійні доповіді або презентації, а потім обговорюють їх та висловлюють свої враження та коментарі.

Запропоновані практичні вправи спрямовані на інтеграцію навчального матеріалу в реальні професійні ситуації та розвиток необхідних навичок для успішної діяльності майбутніх державних службовців, тому рекомендуємо дотримуватися критеріїв під час обрання дієвих «методів навчання української мови майбутніх фахівців державної служби: 1) підпорядкованість методів меті, завданням і змісту навчальної дисципліни «Українська мова (за професійним спрямуванням)», її розділу (модуля), темі окремого заняття; 2) урахування матеріального компонента освітнього середовища ЗВО (комп'ютерні класи, інтерактивні мультимедіа системи, сенсорні дошки, навчальні комп'ютерні програми, навчальні та лексикографічні видання в бібліотеках та кабінетах тощо); 3) зорієнтованість методів на форми навчання і самонавчання здобувачів української мови: індивідуальні, групові (кооперативні) та фронтальні; аудиторні та позааудиторні форми навчання; денну, вечірню, заочну, дистанційну форми навчання; вербальні, аудіовізуальні, програмовані, мультимедійні та гіпермедійні; 4) урахування психологічного чинника при виборі способів взаємодії суб'єктів навчання української мови; 5) раціональний вибір методів у рамках технології та прийомів, що складають метод, одночасність і поступовість (поступове ускладнення

теоретичного матеріалу і навчальних завдань)» (Климова, 2021).

Варто наголосити на необхідності адаптації навчання української ділової мови до змін в законодавстві та регулятивній базі, що визначається декількома основними чинниками:

1. Зміни в законодавстві щодо мовної політики. Україна постійно вдосконалює законодавство з питань мовної політики, зокрема щодо використання української мови в державних установах та офіційних документах. Навчальні програми повинні відповідати цим законодавчим актам та враховувати вимоги до мовленнєвої компетентності державних службовців.

2. Зміни в адміністративних процедурах (зокрема, прийняття нового ДСТУ 4163-2020 «Державна уніфікована система. Уніфіковані системи організаційно-розпорядчої документації. Вимоги до оформлення документів»). Регулятивна база, що стосується адміністративних процедур та документообігу, також може зазнавати змін. Студенти мають бути ознайомлені з актуальними вимогами до оформлення документів та використання специфічної мови в адміністративних текстах.

3. Зміни у вимогах до мовленнєвої компетентності. Від державних службовців вимагають володіння високим рівнем мовленнєвої компетентності (прийняття нової редакції українського правопису), яка передбачає правильне використання мовних конструкцій, офіційних термінів та стилістичних особливостей. Навчання повинно відповідати цим вимогам та формувати у студентів необхідні навички для ефективного спілкування в професійному середовищі.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, специфіка навчання української ділової мови майбутніх державних службовців полягає у вивченні термінологічної лексики і типових мовних зворотів, пов'язаних з управлінською діяльністю, опануванні оформлення ділових паперів і набутті навичок усної професійної комунікації. Водночас навчання української ділової мови майбутніх управлінців має бути адаптованим до змін у законодавстві та регулятивній базі, що є важливим для забезпечення високої якості фахової підготовки. Розуміння специфіки цього процесу та використання відповідних методів та підходів допоможе забезпечити високий рівень мовної компетентності та професійної підготовки майбутніх державних службовців.

Перспективи подальшого дослідження вбачаємо у створенні цілісної моделі формування мовленнєвої компетентності державних службовців.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Безрук В. Особливості розвитку комунікативної компетентності державних службовців. Ефективність державного управління. 2017. Вип. 1(50). С. 139–148.
2. Бронікова С. А., Кудрявцева З. Ф., Плотницька І. М. Ділове спілкування: риторика та ораторське мистецтво в державному управлінні: навч.-метод. матеріали. Нац. акад. держ. упр. при Президентові України; Ін-т. підвищ. кваліфікації керів. кадрів. Київ: НАДУ, 2010. 44 с.
3. Євсюков О. П. Комунікативна компетентність державного службовця. Інвестиції: практика та досвід. 2014. № 1. С. 129–131.
4. Климова К. Я. Напрями оптимізації мовленнєвої діяльності майбутніх фахівців державної служби у закладі вищої освіти. Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського. Випуск 3(136). Одеса, 2021. С. 80–86.
5. Климова К. Я. Українська мова (за професійним спрямуванням): навч. посіб. Житомир: Вид-во Поліського національного університету, 2020. 260 с.
6. Крашеніннікова Т. В., Подворчан А. З. Українська мова професійного спрямування (нестандартні заняття): навч. посіб. Дніпро: ДДУВС, 2018. 66 с.
7. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
8. Мамич М. В. Ділова українська мова в публічному управлінні: навчальний посібник. Фенікс, Одеса. 2020. 68 с.
9. Підгородецька І. Ю., Тихоненко О. В. Порухення синтаксичних норм у професійному спілкуванні. Матеріали підсумкової наук. конф. професорсько-викладацького складу, аспірантів і здобувачів, 19-20 березня 2019 р. Харків: ХНАУ, 2019. С. 150–152.
10. Про державну службу: Закон України від 10.12.2015 № 889-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19#Text>
11. Про забезпечення функціонування української мови як державної: Закон України від 25.04.2019 № 2704-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19#Text>
12. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 51 народного депутата України щодо відповідності Конституції України (конституційності) Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної»: Рішення Конституційного суду України від 14.07.2021 № 1-п/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v001p710-21#Text>
13. Романенко Є. О. Публічна комунікація як засіб транспарентності державного управління. Збірник наукових праць Національної академії державного управління при Президентові України. 2014. Вип. 1. С. 15–26.

14. Стандарт української мови для державних службовців. URL: <https://www.donnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/8/2018/03/Standart-ukrayinskoyi-movi-dlya-derzhavnih-sluzhbovtiv.pdf>.

15. Улунова Г. Є. Перцептивно-аналітичний аспект культури професійного спілкування державних службовців. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 12: Психологічні науки: збірник наукових праць. Київ: НПУ імені М. П. Драгоманова. 2017. № 6(51). С. 203–212.

16. Улунова Г. Є. Розвиток культури професійного спілкування в процесі безперервної освіти державних службовців. Розвиток психологічної культури особистості в процесі безперервної освіти: монографія / кол. авт.; під ред. С. Б. Кузікової, Г. Є. Улунової. Суми: Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2018. С. 181–204.

REFERENCES

1. Bezruk V. (2017). Osoblyvosti rozvytku komunikatyvnoi kompetentnosti derzhavnykh sluzhbovtiv [Peculiarities of the development of communicative competence of civil servants]. *Efektivnist derzhavnoho upravlinnia – Efficiency of public administration*, 1(50), 139–148 [in Ukrainian].

2. Bronikova S. A., Kudriavtseva Z. F., Plotnytska I. M. (2010). Dilove spilkuvannia: rytoryka ta oratorske mystetstvo v derzhavnomu upravlinni: navch.-metod. materialy [Business communication: rhetoric and oratory in public administration: teaching method. materials]. *Nats. akad. derzh. upr. pry Prezydentovi Ukrainy; In-t. pidvyshch. kvalifikatsii keriv. kadriv*. Kyiv: NADU [in Ukrainian].

3. Yevsiukov O. P. (2014). Komunikatyvna kompetentnist derzhavnoho sluzhbovtia [Communicative competence of a civil servant]. *Investytstii: praktyka ta dosvid – Investments: practice and experience*, 1, 129–131 [in Ukrainian].

4. Klymova K. Ya. (2021). Napriamy optymizatsii movlenniievoi diialnosti maibutnikh fakhivtsiv derzhavnoi sluzhby u zakladi vyshchoi osvity [Directions for optimizing speech activity of future civil service professionals in a higher education institution]. *Naukovyi visnyk Pivdenoukrajinskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni K. D. Ushynskoho – Scientific Bulletin of the South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynskiyi*, 3(136), 80–86 [in Ukrainian].

5. Klymova K. Ya. (2020). Ukrainska mova (za profesiinym spriamuvanniam): navch. posib. [Ukrainian language (by professional orientation): teacher. manual]. Zhytomyr: Vyd-vo Poliskoho natsionalnoho universytetu [in Ukrainian].

6. Krashennikova T. V., Podvorchan A. Z. (2018). Ukrainska mova profesiinoho spriamuvannia (nestandardni zaniattia): navch. posib. [Ukrainian language of professional direction (non-standard classes): teaching. manual]. Dnipro: DDUVS [in Ukrainian].

7. Konstytutsiia Ukrainy vid 28.06.1996 № 254k/96-VR [Constitution of Ukraine dated June 28, 1996 No. 254k/96-VR]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> [in Ukrainian].

8. Mamych M. V. (2020). Dilova ukrainska mova v publicnomu upravlinni: navchalnyi posibnyk [Business Ukrainian language in public administration: study guide]. Feniks, Odesa [in Ukrainian].

9. Pidhorodetska I. Yu., Tykhonenko O. V. (2019). Porushennia syntaksychnykh norm u profesiinomu spilkuvanni [Violation of syntactic norms in professional communication]. *Materialy pidsumkovoï nauk. konf. profesorsko-vykladatskoho skladu, aspirantiv i zdobuvachiv – Materials of final sciences. conf. of professors and teaching staff, postgraduate students and applicants (19–20 bereznia 2019 r.)*. Kharkiv: KhNAU, 150–152 [in Ukrainian].

10. Pro derzhavnu sluzhbu: Zakon Ukrainy vid 10.12.2015 № 889-VIII [On civil service: Law of Ukraine dated 10.12.2015 No. 889-VIII]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19#Text> [in Ukrainian].

11. Pro zabezpechennia funktsionuvannia ukrainskoi movy yak derzhavnoi: Zakon Ukrainy vid 25.04.2019 № 2704-VIII [On ensuring the functioning of the Ukrainian language as the state language: Law of Ukraine dated April 25, 2019 No. 2704-VIII]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19#Text> [in Ukrainian].

12. Rishennia Konstytutsiinoho Sudu Ukrainy u spravi za konstytutsiinym podanniam 51 narodnoho deputata Ukrainy shchodo vidpovidnosti Konstytutsii Ukrainy (konstytutsiinosti) Zakonu Ukrainy «Pro zabezpechennia funktsionuvannia ukrainskoi movy yak derzhavnoi»: Rishennia Konstytutsiinoho sudu Ukrainy vid 14.07.2021 № 1-r/2021 [The decision of the Constitutional Court of Ukraine in the case based on the constitutional submission of 51 people's deputies of Ukraine regarding the conformity with the Constitution of Ukraine (constitutionality) of the Law of Ukraine “On Ensuring the Functioning of the Ukrainian Language as the State”: Decision of the Constitutional Court of Ukraine dated 14.07.2021 No. 1-p/2021]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v001p710-21#Text> [in Ukrainian].

13. Romanenko Ye. O. (2014). Publichna komunikatsiia yak zasib transparentnosti derzhavnoho upravlinnia [Public communication as a means of transparency of public administration]. *Zbirnyk naukovykh prats Natsionalnoi akademii derzhavnoho upravlinnia pry Prezydentovi Ukrainy – Collection of scientific works of the National Academy of Public Administration under the President of Ukraine*, 1, 15-26 [in Ukrainian].

14. Standart ukrainskoi movy dlia derzhavnykh sluzhbovtiv [Ukrainian language standard for civil servants]. URL: <https://www.donnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/8/2018/03/Standart-ukrayinskoyi-movi-dlya-derzhavnih-sluzhbovtiv.pdf>. [in Ukrainian].

15. Ulunova H. Ye. (2017). Pertseptivno-analitychnyi aspekt kultury profesiinoho spilkuvannia derzhavnykh sluzhbovtiv [Perceptual-analytical aspect of the culture of professional communication of civil servants]. *Naukovyi chasopys Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni M. P. Draho-manova. Serii 12: Psykholohichni nauky: zbirnyk naukovykh prats*. Kyiv: NPU imeni M. P. Draho-manova – Scientific journal of the National Pedagogical University named after M. P. Draho-manov. Series 12: Psychological sciences: collection of scientific papers, 6(51), 203–212 [in Ukrainian].

16. Ulunova H. Ye. (2018). Rozvytok kultury profesiinoho spilkuvannia v protsesi bezperervnoi osvity derzhavnykh sluzhbovtiv [Development of the culture of professional communication in the process of continuous education of civil servants]. *Rozvytok psykholohichnoi kultury osobystosti v protsesi bezperervnoi osvity: monohrafiia / kol. avt.; pid red. S. B. Kuzikovoï, H. Ye. Ulunovoï*. Sumy: Vyd-vo SumDPU imeni A. S. Makarenka, 181–204 [in Ukrainian].